

Ezen a napon egyesült Erdély Romániával.

Az ötvennyolc évvel ezelőtt végrehajtott történelmi tett a román nép százados törekvéseit koronázta meg. Az egységre való irányulásnak már a kezdettől, a kialakulástól fogva adottak voltak az alapjai. A románok életek legyen akárhol, azonos volt a nyelvük, a népi kultúrájuk, etnikai jellegük és mindaz, ami ebből következik: a felfogás, magatartás, viselet, a hasonló életmód. Hozzászámítandó ehhez, hogy a Kárpátok mindkét oldalán élő románság különféle csoportjai között, Havasalföld és Erdély, Bukovina és Máramaros, Moldva és a Bánság közt mindig is szoros volt a kapcsolat, állandó az érintkezés gazdasági tekintetben épügy, mint a politika, a hadviselés vagy a kulturális élet terén. Es ez az összeköttetés megvalósult alsó szinten, a nép életében, akárcsak magasabb fokon: az államvezetés, hadvezetés, diplomáciai kapcsolatok vonalán, minden időben.

Noha az idő, a történelmi, gazdasági viszonyok, a külpolitikai helyzet vagy a közlekedés nem mindig kedvezett ennek a törekvésnek. A középkor évszázadainak szétforgácsoltságából, zártságából eredően, mint oly sok más európai népnél, nálunk is megnyilvánult az elszigeteltség; a helyi kiskirályok vagy egyes nagyhatalmak pontosan úgy gátolták az egységre törekvéseket, mint olasz- vagy németföldön, a sűrű török, tatár betörések, hadvonulások, járványok és az utak bizonytalansága ugyancsak bénította a közlekedést, árucserét, kapcsolatkiépítést, mégis uralkodó vonás a román országok közeledésének állandósága, az összefonódás fokozódása, a szerveség szilárdulása.

Az újabbkori történelemben ez a folyamat meggyorsult. Az egész Európára jellemző szabadságharcok, nemzeti egységtörekvések nálunk is az egyesítés irányában hatottak. A legvilágosabban látó gondolkodók már a fővilágosodás századában hangoztatták, hogy a románok lakta területek tagoltsága az elmaradottság következménye, a középkor hagyatéka, és a haladás, az erősödés érdekében megszüntendő. Amikor Tudor pandúrjai föllázadtak, minden románok érdekében fogtak fegyvert, s valamennyi románnak szabadságot, egyenlőséget, emberi jogokat követeltek.

Különös hangsúllyal fogalmazódtak meg az egységtörekvések a népek tava-zán, 1848-ban. Noha a forradalmakat az önkényuralom mindenütt leverte, az a tény, hogy a harcosok állandóan érintkeztek egymással, átadták tapasztalataikat, sűrű eszmecserét folytattak, vállalva küzdöttek a harcmezőn is, mindez híven jelzi az egységességet, az összehangolást, a politikai, érzelmi, eszmei azonosságot. Balázsfalva mezején népes havaselvi és moldvai küldöttség állott az erdélyi románság vezetői mellett, a dunai fejedelemségek szabadságharcának leverése után tömegestül jöttek át Erdélybe a bukaresti, iași-i megmozdulások résztvevői; emlékeztesünk csak arra, hogy Bălcescu hányszor tárgyalt Avram Iancuval, közvetített Kossuth és Iancu között.

E közös harcok, vállalkozások emléke a vereség ellenére is tovább élt a nép tudatában. Az egységre irányuló törekvés hovatovább vezéreszméjévé vált a románságnak, s nemzeti léte alapvető tudati tartalmát nyújtotta. Ez megnyilvánult abban, hogy az egyesítő küzdelem más keretek közt, más történelmi helyzetben, de mihamar új erőre kapott, s ez a harc alig egy évtizeddel a negyvennyolcas forradalmak után, 1859-ben érte el első sikerét Moldva és Havasalföld egyesítésekor. Az a lendület, az a harckészség, amellyel a két fejedelemség politikai vezetői és tömegei egyesült erővel leküzdötték a török porta vagy egyes nyugati hatalmak gáncoskodását, a belső reakció kicsinyes ellenállását, jelzi, hogy milyen erős volt a románság körében az egyesülési szándék.

Most, amikor a függetlenség kivívása századik évfordulójának megünneplésére készülünk, rá kell mutatni, hogy ez történelmi jelentőségű vívmány; a modern, független Románia létrejötté további nagy lépést jelentett a függetlenség útján. Az új, szabad román állam támasza, alapja lehetett az egységtörekvéseknek, minden román egy hazában való egyesítésének. Ennek érdekében munkálkodott Románia, amikor a múlt század utolsó negyedében és e század első évtizedében egyre erősebbre fűzte kapcsolatait a határain túl élő románsághoz, s támogatásban részesítette a különböző jellegű erdélyi, bánsági, máramarosi, bukovinai, körösvidéki román gazdasági, politikai és művelődési intézményeket.

Ismeretes, hogy az első világháború végén birodalmak omlottak össze, forradalmak robbantak ki, elnyomott osztályok és népek, nemzetiségek szabadultak

föl. Elsőnek a cári Oroszország bukott meg, s a Nagy Októberi Szocialista Forradalom nyomán a történelemben addig ismeretlen hatalom, a munkások és parasztok állama született meg. Forradalom tört ki Budapesten, Bécsben, Berlinben, Bulgáriában, Törökországban, Finnországban, a polgári forradalmak följejlődése, átalakulása folytán pedig megalakult a Magyar Tanácsköztársaság, a magyar dolgozók állama, létrejött a kommün — ha csak rövid időre — bajor-, finn-, észt-, lett-földön is.

Ebben a helyzetben az összeomlott soknemzetiségű osztrák—magyar birodalom „romjain” független nemzeti államok alakultak. Ilyen körülmények között valósult meg a románok évszázados álma — Erdély egyesülése az országgal, és az egységes román nemzeti állam megalakulása. Az egységes román nemzeti állam létrejötté tehát nem valami ajándék, nem bizonyos nemzetközi értekezletek eredménye, hanem a társadalom leghaladóbb erői, a széles néptömegek által az egyesülésért vívott harc gyümölcse, a román nép történelmi, társadalmi és nemzeti fejlődésének törvényszerű terméke — hangoztatta Nicolae Ceaușescu elvtárs a politikai nevelés és a szocialista kultúra kongresszusán tartott előadói beszédében, 1976 júniusában. Az RKP programja rámutat: „a békeszerződés csak szentesítette a tényleges, a néptömegek által teremtett helyzetet.”

Valóban, az 1918. december elsején tartott nagy népgyűlés széles körű demokratikus választás alapján küldött képviselők szavával mondotta ki az ország minden tájának és minden rétegének óhaját kifejező egyesülést Romániával.

Történelmi távlatban nézve, két emberöltő messzeségéből nyilvánvalóvá lesz, hogy az egyesülés valóra váltotta a hozzá fűzött reményeket. A nemzet erőinek összefogása, a nagyobb terület, a tágasabb tér, a bőségesebb erőforrások az akkori kapitalista viszonyok között is viszonylag gyors fejlődési lehetőséget biztosítottak hazánkban a termelőerőknek, a háborút követő általános föllendülésben Románia lépett tudott tartani a nagyvilággal, a végrehajtott földreform, a munkásság forradalmi marxi—lenini pártjának létrejötté 1921-ben s más vívmányok, intézkedések, rendezések elősegítették az ország további korszerűsítését, a nép fölemelkedését, öntudatra ébredését.

Ugyanakkor azonban fokozódott az idegen tőke behatolása Romániába, kiéleződtek itthon és külföldön az imperialista viszonyokra jellemző ellentmondások, az osztályellentétek, szigorodott a dolgozókra nehezedő nyomás is. E kérdések megoldására vállalkozó munkásosztály azonban már a történelem színpadára lépett, az illegalitás ellenére is rendezte sorait, s fölkészült arra, hogy pártja vezetésével megteremtse ezen a földön is a dolgozók államát, a kizsákmányolástól mentes, társadalmilag is egységes Romániát.

KORUNK

1947. december 30.

Ha a köztársaságról van szó, idézzük a régi római köztársaságot, hivatkozunk Bálcescura és Petőfire, megemlítjük, hogy a respublica eszméje milyen rég gyökeret vert népünk tudatában, hogy valóraváltásáért Európában éppúgy, mint Latin-Amerikában, mennyi vért hullattak századokon át. Rámutatunk, hogy a köztársaság és a szabadság, a köztársaság és az emberi egyenlőség, a köztársaság és a testvériség, a köztársaság és a haladás eszméje mennyire összeforrott a történelem során.

Mindez nem hagyható figyelmen kívül, ha a mi köztársaságunk kikiáltásának évfordulóját ünnepeljük. Ezúttal azonban hangsúlyozzuk, hogy köztársaság és köztársaság közt különbség van. Elég csak áttekinteni az államformák hivatalos megnevezésének listáját. Szocialista, szovjet-, tanács-, népi, demokratikus, sőt iszlám köztársaság is van.

Mindezt nem intézhetjük el azzal, hogy a jelző nem fontos, nem utal a lényegre. De igenis utal. Pontosítva: utalhat. Így vagy úgy, de ezek a megnevezések vallanak a köztársaság megalapítóinak szándékairól, célkitűzéseiről, eredeti törekvéseiről. Ezen túl pedig a meghatározások köteleznek is, ígéretet hordoznak, valóraváltást kívánnak.